

Марина Валентинівна Семикіна,
доктор економічних наук, професор,
ORCID 0000-0001-6995-1267,
e-mail: SemikinaMV@i.ua,

Центральноукраїнський національний технічний
університет, м. Кропивницький

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ: ВИКЛИКИ, ЗАГРОЗИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується постійними змінами, які суттєво впливають на функціонування різних галузей, зокрема й готельно-ресторанної справи (ГРС). Ця сфера діяльності відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку багатьох країн, забезпечуючи зайнятість населення, генеруючи доходи та сприяючи розвитку туризму. Однак розвиток ГРС стикається з низкою складних викликів та потенційних загроз, серед яких – зростаюча конкуренція, зміна споживчих переваг та поведінки, технологічні інновації (цифровізація, автоматизація), проблеми сталого розвитку та екологічної відповідальності, впливи глобальних криз (пандемії, економічні спади, геополітична нестабільність), і зокрема в Україні – наслідки широкомасштабної війни, розв'язаної РФ. До потенційних загроз можна віднести зниження попиту, втрату клієнтської лояльності, зростання операційних витрат, дефіцит кваліфікованого персоналу, погіршення якості обслуговування та репутаційні ризики. Усі ці виклики вимагають наукового осмислення, а також застосування адекватного методологічного інструментарію для дослідження цієї наукової проблеми.

Актуальність дослідження методологічних засад розвитку ГРС посилюється у зв'язку зі значним впливом готельно-ресторанної сфери на світову економіку (10% ВВП), гострою необхідністю її відновлення після COVID-19, адаптації до цифрових технологій, ESG-вимог і зростаючих геополітичних ризиків. Дослідження в цьому напрямі дозволить виявити найбільш релевантні методи та підходи для аналізу сучасних проблем і перспектив розвитку готельно-ресторанної справи, що має прикладне значення для науковців, освітян та практиків галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує значний інтерес дослідників до різних аспектів розвитку готельно-ресторанної справи, включаючи інновації, сучасні технології управління, оптимізацію логістичних процесів, ефективність, конкурентоспроможність, мотивацію персоналу закладів гостинності. Їм при-

свячують свої наукові праці К. Кашук, Д. Нагернюк, В. Постова, А. Кулик, Л. Коваленко та інші автори [6-12]. Сучасні тренди, виклики, загрози, перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в світі та в Україні останніми роками активно досліджують А. Абрамова, О. Альбещенко, С. Баженова, О. Володько, І. Поворознюк, І. Кирилюк та інші науковці [1-4; 11]. Водночас, менше уваги в публікаціях приділяється саме методологічним аспектам проведення наукових досліджень у цій сфері. Існує практична потреба у наукових пошуках, які б узагальнили та систематизували існуючі методологічні підходи, сприяли б вдосконаленню методології наукових досліджень розвитку ГРС, враховуючи сучасні виклики та перспективи галузі.

Формулювання цілей статті. Мета наукової статті полягає в тому, щоб дослідити методологічні засади наукового аналізу сучасних викликів, загроз та перспектив розвитку ГРС, систематизувати ключові підходи до їх дослідження в умовах цифрової трансформації, а також обґрунтувати перспективні напрями вдосконалення методології з урахуванням особливостей України, глобальних тенденцій та воєнних реалій. Для досягнення цієї мети поставлено та вирішено такі завдання:

- проаналізувати сутність та специфіку ГРС як об'єкта наукового дослідження;

- класифікувати основні виклики та загрози розвитку ГРС на глобальному та національному рівнях;

- систематизувати сучасні методологічні підходи до наукового дослідження ГРС в умовах цифрових змін;

- визначити перспективні напрями розвитку методології сучасних наукових досліджень ГРС в Україні з урахуванням викликів та загроз.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі готельно-ресторанна справа розглядається як складова індустрії гостинності, що тісно пов'язана з туристичною галуззю. Розвиваючи наукову думку таких авторів, як О. Альбещенко, Н. Рогова, О. Оніщенко, С. Баженова, Ю. Пологовська, І. Повороз-

нюк, І. Кирилюк, К. Кашук, І. Мосійчук та ін. [1-4; 6; 11], пропонуємо готельно-ресторанну справу трактувати як сферу економічної діяльності, що охоплює послуги з тимчасового розміщення (готелі, готельні комплекси та подібні заклади) та організації харчування (ресторани, кафе, бари та інші заклади громадського харчування), спрямовані на задоволення потреб споживачів як під час подорожей та тимчасового перебування, так і для задоволення повсякденних потреб у харчуванні та проведенні дозвілля.

Поглиблений аналіз сутності та функцій ГРС дозволяє виокремити її складність та багатовимірність як об'єкту наукового дослідження. ГРС, будучи ключовим сектором індустрії гостинності, не обмежується суто функціональним наданням послуг розміщення та харчування. Її роль полягає у створенні унікального досвіду для споживача, який інтегрує матеріальні компоненти (комфорт, якісна кухня) з нематеріальними (атмосфера закладу, емоційна взаємодія, індивідуалізований сервіс). Ця подвійність у сутності ГРС формує її специфічні особливості як об'єкту наукового аналізу, зумовлюючи необхідність використання гнучких методологічних підходів.

Розкриємо детальніше *специфіку ГРС* як об'єкту наукового дослідження через низку таких її ключових характеристик:

1. *Домінуюча роль людського фактору* (якість послуг безпосередньо залежить від професіоналізму, емоційного інтелекту та комунікативних навичок персоналу; взаємодія «працівник-клієнт» є критичним елементом процесу надання послуги, що зумовлює суб'єктивність оцінок якості з боку споживачів та потребу врахування психологічних аспектів у дослідженнях, зокрема, застосовуються методи опитувань, глибинних інтерв'ю, аналіз відгуків та спостереження за поведінковими реакціями).

2. *Невіддільність послуги від процесу її надання* (на відміну від матеріальних товарів, послуги ГРС створюються та споживаються одночасно, що унеможливорює їх попередню оцінку, ця особливість змушує дослідників аналізувати не лише кінцевий результат, а й динаміку сервісних процесів, включаючи фактори впливу на кожному етапі взаємодії, наприклад, тривалість очікування, реакцію на скарги).

3. *Чутливість до впливу зовнішніх факторів* (ГРС функціонує в умовах високої волатильності зовнішнього середовища: економічні кризи, політичні рішення, технологічні інновації, соціокультурні тренди та екологічні виклики суттєво впливають на попит та операційну ефективність; наукові роботи в цій галузі вимагають системного аналізу макро- та мікросередовища, включаючи прогнозування ризиків та розробку адаптаційних механізмів).

4. *Потреба міждисциплінарного підходу у вивченні ГРС* (економічні показники ГРС (наприклад, рентабельність) тісно пов'язані із соціальними (на-

приклад, міграція працівників), психологічними (емоційна лояльність клієнтів) та технологічними (впровадження AI) аспектами; ефективні дослідження передбачають інтеграцію методів з економіки, менеджменту, соціології, психології та IT, наприклад, аналіз поведінки споживачів може поєднувати економетричні моделі, психосемантичні тести та соціальні мережеві дані).

5. *Практико-орієнтований характер* досліджень ГРС (значна частина наукових робіт у галузі ГРС спрямована на вирішення прикладних завдань (оптимізація витрат, підвищення лояльності клієнтів, впровадження CRM-систем), тому результати досліджень мають включати конкретні рекомендації, придатні для імплементації в бізнес-процеси).

6. *Динамічність* (швидкі зміни у технологіях (наприклад, автоматизація бронювання), еволюція споживчих очікувань (досвід і продукт) та поява нових бізнес-моделей (наприклад, рор-уп ресторани) вимагають постійної актуалізації методології досліджень).

Дотримуємося думки [5; 11], що у сучасному світі розвиток готельно-ресторанної справи стикається з низкою ключових викликів та загроз як на глобальному, так і на національному рівні.

Серед таких викликів особливе місце займає глобальна конкуренція, що вимагає від підприємств постійного пошуку унікальних пропозицій та оптимізації витрат. Такі чинники, як технологічні зміни, масштабна цифровізація економіки, хоч і відкривають нові можливості для покращення сервісу та управління, проте створюють потребу у постійному оновленні інфраструктури, швидкої адаптації персоналу до нових технологій.

У свою чергу, такі виклики як зміни у споживчих звичках, зростання попиту на персоналізацію та екологічність, вимагають від бізнесу гнучкості, адаптації та інновацій. Не менш значущою є економічна нестабільність, що впливає на платоспроможність клієнтів та інвестиційну привабливість галузі. До цього додаються ризики, пов'язані з безпекою, особливо в умовах зростаючої геополітичної напруженості, а також потенційні проблеми з логістикою та постачанням, що можуть впливати на якість та вартість послуг.

Серед глобальних чинників, які суттєво впливають на розвиток ГРС, особливе місце посідають кадрові чинники. Галузь є трудомісткою і значною мірою залежить від людського капіталу. Забезпечення якісного сервісу, задоволення зростаючих вимог клієнтів та ефективне впровадження нових технологій безпосередньо залежать від наявності висококваліфікованого та мотивованого персоналу. Конкуренція за таланти стає глобальною, а нестача компетентних кадрів, здатних надавати якісні послуги та адаптуватися до швидких змін, стає серйозною загрозою для сталого розвитку готельно-ресторанної індустрії в усьому світі. Тому якісна підготовка, утримання та постійний розвиток професійних на-

вичок персоналу є ключовим викликом для підприємств галузі.

У табл. 1 класифіковано основні глобальні виклики та загрози у розвитку ГРС, які потребують врахування під час проведення наукових досліджень галузі.

В Україні вплив глобальних викликів поєднується з викликами для національної безпеки, пов'язаними з воєнною агресією рф. Розвиток ГРС відбувається у вкрай складних умовах, де до глобальних загроз додаються воєнні виклики, наслідки воєнних дій, ракетних атак, що призводять до людських і матеріальних втрат, руйнації готелів та ресторанів, значного зменшення кількості клієнтів готелів через обмеження на подорожі, безпекові ризики. Гостро стоїть проблема пристосування го-

тельно-ресторанного бізнесу до нових вимог клієнтів, які на перший план висувають безпеку, гнучкість умов бронювання та додаткові послуги, пов'язані з віддаленою роботою. Проблеми з логістикою та постачанням ускладнюються порушенням традиційних ланцюгів та зростанням цін. Значними залишаються ризики пошкодження майна та інфраструктури готельних і ресторанних закладів. Окремою проблемою є необхідність підтримки та адаптації персоналу до роботи в умовах постійного стресу та невизначеності, а також відновлення кадрового потенціалу після значної міграції населення. Усі ці виклики та воєнні загрози вимагають від українського готельно-ресторанного бізнесу особливої стійкості, гнучкості та здатності до інновацій для забезпечення виживання і подальшого розвитку.

Таблиця 1

Виклики та загрози у розвитку ГРС на глобальному рівні

Чинники впливу	Виклики/загрози	Наслідки впливу на розвиток ГРС
Економічні фактори	Економічні спади та рецесії, інфляція, коливання валютних курсів; зростання процентних ставок за кредитами; збільшення податкового тиску	Зменшення туристичних потоків, зниження платоспроможності клієнтів, зростання цін на продукти харчування, напої, енергоносії, що може призвести до зниження прибутковості або підвищення цін для клієнтів
Технологічні зміни	Необхідність цифровізації, кібербезпека, автоматизація та персоналізований сервіс	Використання AI для бронювання, ризики витоку даних, залежність від платформ
Міжнародні норми та стандарти	Екологічні норми, зменшення вуглецевого сліду, управління відходами	Перехід на «зелену» енергію, утилізація харчових відходів, екосертифікації
Кадрові чинники	Дефіцит кваліфікованого персоналу, міграція працівників, висока плинність кадрів	Конкуренція за талановитих співробітників, вимоги до гнучкого графіку роботи
Геополітичні ризики	Війни, санкції, порушення логістичних ланцюгів, енергетична залежність	Зміни туристичних потоків, зростання цін на імпортовані товари
Споживчі очікування	Попит на персоналізацію, етичне споживання, швидкість та якість обслуговування	Тренди на здорове харчування, використання локальних продуктів
Регуляторні чинники	Жорсткі санітарні норми, ліцензування, податкове навантаження	Витрати на дотримання стандартів GDPR, боротьба з "тіньовим" бізнесом
Конкурентні чинники	Вихід на ринок нових гравців, у тому числі міжнародних мереж, з більш привабливими цінами, унікальними концепціями або вищим рівнем сервісу	Зниження цін через демпінг, зростання вимог до унікальності пропозицій; Нездатність адаптуватися до нових трендів у харчуванні, форматах закладів, вимогах до сервісу та екологічності

Розроблено автором на основі узагальнення джерел [1-4; 6; 11].

З урахуванням специфіки ГРС, окреслених викликів та загроз на глобальному та національному рівнях, сучасні дослідження, присвячені готельно-ресторанному бізнесу, потребують якісних змін в методології, передусім, – впровадження комплексного підходу, що поєднує кількісні та якісні методи, враховує міждисциплінарність, орієнтується на швидку адаптацію до змін. Отже, нагальною потребою стає необхідність оновлення, вдосконалення існуючої дотепер методології наукових досліджень.

Узагальнюючи викладене, пропонуємо *методологію сучасних наукових досліджень ГРС* розуміти як систему принципів, підходів, методів та інструментів, що використовуються для проведення

наукових досліджень у сфері готельно-ресторанної справи з урахуванням актуальних тенденцій, викликів і технологічних досягнень. Така методологія передбачає як традиційні методи наукового пізнання, так і новітні підходи, що базуються на цифрових технологіях, міждисциплінарності та орієнтовані на розв'язання практичних проблем розвитку галузі в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Принципову відмінність методології сучасних наукових досліджень ГРС бачимо в тому, що до традиційних принципів науковості, об'єктивності, системності та верифікованості додаються принципи гнучкості, міждисциплінарності, технологічної інтеграції та практичної орієнтованості.

Новими вагомими методами сучасних наукових досліджень у сфері готельно-ресторанного бізнесу стають такі: аналіз великих даних, штучний інтелект та машинне навчання, інтернет речей, візуалізація даних, мережевий аналіз, онлайн-експерименти, системне моделювання та сценарне планування, зумовлені технологічним розвитком, зміною даних, складністю галузі та потребою в практичних рішеннях.

У табл. 2 пропонується систематизація сучасних методологічних підходів у вивченні ГРС в умовах цифрових змін. Акцентуємо увагу на тому, що завдяки цифровим технологіям наукові дослідження ГРС перебувають на етапі глибокої трансформації, де поєднання гібридних методів і технологічного прогресу формує нову парадигму наукового аналізу.

Таблиця 2

Сучасні методологічні підходи у дослідженні розвитку готельно-ресторанної справи в умовах цифрових змін

Назва підходу	Методи дослідження	Інструменти дослідження	Переваги/Значення
1. Міждисциплінарний аналіз	Поєднання методів з економіки, соціології, екології, психології, IT-аналітики, програмування, математичного моделювання	Програмні платформи для інтеграції даних (наприклад, IBM SPSS, Tableau), міждисциплінарні фреймворки (наприклад, PESTEL)	Забезпечує комплексний аналіз проблем, враховує взаємозв'язок технологій, суспільства та екології
2. Змішані методи	Кількісні методи: статистичний аналіз Big Data, економетричні моделі; якісні методи: фокус-групи, етнографічні дослідження	Для кількісних методів: Big Data: Hadoop (розподілена обробка даних), Python/Pandas/NumPy (аналіз даних). Для якісних методів: NVivo/MAXQDA (аналіз текстів, кодування)	Поєднує масштабні тренди з глибоким розумінням мотивації споживачів та персоналу
3. Сценарне планування	Моделювання різних сценаріїв (оптимістичний, песимістичний), SWOT-аналіз	Прогнозування на основі штучного інтелекту (AI), програмне забезпечення для симуляцій (наприклад, AnyLogic)	Допомагає підприємствам готуватися до непередбачуваних подій (кризи, технологічні зрушення)
4. ESG-бенчмаркінг	Порівняльний аналіз показників сталого розвитку, аудит ESG-звітності	Стандарти GRI, SASB; платформи для моніторингу ESG (наприклад, Sustainalytics)	Підвищує конкурентоспроможність через відповідність глобальним стандартам та зростання довіри інвесторів
5. Експериментальні підходи	A/B-тестування, пілотні проекти (наприклад, впровадження роботів-офіціантів)	Google Optimize, платформи для аналізу поведінки користувачів (Hotjar)	Дозволяє тестувати інновації з мінімальними ризиками та швидко адаптуватися до змін
6. Системна динаміка	Побудова причинно-наслідкових моделей, аналіз зворотних зв'язків	Інструменти для моделювання систем (Vensim, Stella)	Допомагає виявити довгострокові наслідки управлінських рішень (наприклад, вплив цін на енергоносії на попит)

Розроблено автором з використанням джерел [2-3; 5-6; 9-12].

Коментуючи зміст табл. 2, зазначимо, що однією з ключових тенденцій у проведенні наукових досліджень стає інтеграція штучного інтелекту та машинного навчання, які дозволяють автоматизувати обробку масивів даних – від прогнозування попиту на основі історичних бронювань до створення індивідуалізованих маркетингових рішень. Паралельно зростає акцент на сталість, що виходить за рамки класичних ESG-критеріїв (екологічні, соціальні та управлінські критерії). Науковці розробляють нові методики оцінки соціального та екологічного впливу галузі на довкілля, наприклад, аналізуючи принципи циркулярної економіки у ресторанному

бізнесі або ефективність використання наявних ресурсів у готелях та ресторанах.

Важливим перспективним напрямом у наукових дослідженнях є перехід до аналізу даних у реальному часі завдяки технологіям Інтернет речей, наприклад, таким як датчики в номерах для моніторингу енергоспоживання чи системи відстеження клієнтської активності. Це відкриває можливості для миттєвого коригування бізнес-процесів. Окрім того, дослідження набувають характеру наукової взаємодії, тобто партнерства між науковими установами, бізнесом та державою, що спрямовуються на розробку антикризових протоколів, стандартів без-

пеки чи інноваційних сервісних моделей, які можуть бути швидко впроваджені на практиці.

Окремий виклик для методології наукових досліджень – це її адаптація до глобальних загроз, зокрема кліматичних змін, міграційних криз чи епідемій, що вимагає розширення інструментарію сценарного планування та моделювання довгострокових наслідків.

Не менш суттєвим для перспектив розвитку ГРС стає зростання уваги дослідників до етики та інклюзивності. Дослідники все частіше аналізують доступність послуг для людей з обмеженими можливостями, враховують культурні та соціальні особливості різних груп споживачів, а також оцінюють вплив бізнес-рішень на локальні спільноти.

Усе зазначене формує новітні інструменти наукових досліджень в найближчому майбутньому, де успішні дослідження ГРС поєднуюватимуть технологічну інноваційність (від AI до Big Data – великих даних) з гнучкістю методів, прагматичним фокусом на впровадженні результатів та незмінною орієнтацією на «людський вимір» – від емоційного досвіду клієнтів до соціальної відповідальності бізнесу.

Окрему увагу зосередимо на *перспективах розвитку методології сучасних досліджень ГРС в Україні*. Справедливо підкреслити, що в умовах воєнного стану, дослідники в Україні стикаються з низкою обмежень: дефіцит ресурсів (фінансових, матеріальних, технічних), руйнування готельно-ресторанної інфраструктури, міграція кваліфікованих кадрів, складність збору даних через зміни туристичних потоків і соціально-економічної нестабільності.

Наразі наукова діяльність, присвячена вивченню аспектів розвитку готельно-ресторанного бізнесу, зосереджена на *кризових сценаріях* – аналізі способів виживання підприємств, адаптації сервісів до потреб внутрішнього ринку (наприклад, переорієнтація на біженців або військових) та тимчасових форматах (рор-уп кав'ярні, мобільні готельні модулі). Проте навіть сьогодні, в складних умовах воєнного стану, можна відзначити певні переваги сучасних методів наукових досліджень розвитку ГРС в Україні:

- застосування цифрових інструментів (мобільні опитування, аналіз соцмереж), що дозволяє збирати дані з мінімальними витратами, навіть у зонах, наближених до активних бойових дій;

- використання змішаних методів дослідження (наприклад, поєднання якісних інтерв'ю з кількісним аналізом відгуків), що допомагає враховувати суб'єктивність досвіду клієнтів у стресових умовах;

- запровадження локалізованих підходів до ESG (наприклад, енергозбереження через генератори або використання локальних продуктів), які стають основою для забезпечення «мінімалістичної сталісті», доступної в умовах дефіциту.

При цьому є наявні проблемні недоліки, які звужують можливості українських дослідників у проведенні наукових досліджень:

- обмежений доступ до міжнародних баз даних (наприклад, Booking.com або глобальних аналітичних систем) через санкції, технічні бар'єри або військові обмеження;

- відсутність довгострокових даних через швидку зміну контексту (наприклад, неможливість аналізувати тренди за 5 років через руйнування об'єктів);

- ризики нерепрезентативності результатів опитувань через зміщення вибірки (наприклад, переважання досліджень у західних регіонах країни).

З нашої точки зору, після війни можна очікувати новітні зміни у напрямках наукових досліджень на прикладі ГРС, зокрема такі:

1. *Відновлення готельно-ресторанного бізнесу через інновації:*

- використання цифрових платформ для відбудови інфраструктури (наприклад, 3D-моделювання готелів, віртуальні тури для залучення інвесторів);

- інтеграція зелених технологій (сонячні панелі, система рециклінгу) у проекти нових об'єктів ГРС, що може стати конкурентною перевагою на європейському ринку.

2. *Адаптація готельно-ресторанного бізнесу до європейського досвіду:*

- запозичення інструментів сценарного планування для моделювання розвитку туристичних кластерів (наприклад, Карпати, Черкаси, Кропивницький, Одеса) з урахуванням екологічних стандартів ЄС;

- впровадження ESG-бенчмаркінгу для залучення інвестицій (через прозорість і відповідність міжнародним вимогам).

3. *Акцент у дослідженнях на соціальній ролі ГРС:*

- дослідження тревелогії воєнного часу (наприклад, меморіальні тури, історичні маршрути) як інструменту патріотичного виховання та економічного відновлення;

- розвиток сільського туризму із залученням місцевих громад – це може стати драйвером зайнятості та збереження культурної спадщини.

4. *Використання військового досвіду:*

- імплементація технологій кризового менеджменту (наприклад, логістичні рішення для евакуації, системи безпеки) у мирний час;

- створення гібридних моделей (наприклад, готель-коворкінг для IT-фахівців із зонами безпеки), що поєднують комерційні цілі з соціальними потребами.

Отже, після війни наукові дослідження ГРС в Україні мають ґрунтуватися на гнучкості, локалізації інструментів та активній інтеграції в європейський науковий простір. До *перспективних напрямів розвитку методології сучасних наукових досліджень ГРС в Україні* також відносимо: активне використання штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу даних і прогнозування, розширення застосування інтернету речей для збору даних

у реальному часі, поглиблений міждисциплінарний аналіз споживчої поведінки та трендів, розвиток візуалізації даних для прийняття рішень, удосконалення сценарного планування для стійкості, розширення мережевого аналізу екосистем гостинності, етичні аспекти застосування цифрових технологій у дослідженнях.

На етапі повоєнної розбудови економіки головним перспективним завданням готельно-ресторанної індустрії має стати перетворення досвіду виживання на реалізацію стратегії конкурентоспроможності, де наука виступить рушійною силою між відновленням інфраструктури та створенням нового іміджу України як країни-лідера інновацій у сфері гостинності.

Висновки. Проведене дослідження виявило ключову закономірність – потребу у фундаментальній переорієнтації методологічних підходів до наукового аналізу готельно-ресторанної справи (ГРС) під впливом безпрецедентних глобальних та локальних викликів.

Визначено, що традиційні методології стають недостатніми для глибокого розуміння складної та динамічної природи сучасної ГРС, яка характеризується тісною взаємодією матеріальних і нематеріальних аспектів, високою чутливістю до зовнішніх факторів та зростаючою залежністю від технологічних інновацій.

Обґрунтовано, що важливою складовою методологічного інструментарію стають цифрові технології. Аналіз великих даних, залучення штучного ін-

телекту, інтернету речей та інших технологічних досягнень, – все це в сукупності відкриває нові можливості для подальшого розвитку методології наукових досліджень для отримання об'єктивніших та глибших знань про споживчу поведінку, операційні процеси та ринкові тенденції у сфері ГРС.

Дослідження також виявило зростаючу важливість міждисциплінарного підходу, що дозволяє науковцям розглядати проблеми ГРС у всій їхній складності, враховуючи економічні, соціальні, психологічні та технологічні аспекти, ризики та загрози на глобальному та національному рівнях.

Окремо дослідження висвітлює специфічні методологічні виклики та адаптаційні тенденції в Україні в умовах воєнної агресії. Встановлено, що, попри значні обмеження, українські дослідники демонструють гнучкість та інноваційність у застосуванні доступних методів, зокрема цифрових інструментів та локалізованих підходів.

Перспективним напрямком розвитку методології наукових досліджень ГРС слід вважати подальшу інтеграцію передових технологій, поглиблення міждисциплінарної співпраці та орієнтацію на розв'язання практичних завдань відновлення та сталого розвитку галузі, особливо в контексті повоєнної відбудови України. Ключовим цільовим орієнтиром має стати перетворення набутого в кризових умовах досвіду на стратегії довгострокової конкурентоспроможності, де наука відіграватиме провідну роль у формуванні інноваційного іміджу країни у сфері гостинності.

Література

1. Абрамова А. Г. Сучасні тренди та перспективи розвитку готелів для відпочинку та лікування. *Економіка та суспільство*, 2022. Вип. 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-75>.
2. Альбещенко О., Рогова Н., Оніщенко О. Досвід розвинених країн у впровадженні інноваційних підходів в готельно-ресторанний бізнес. *Економіка та суспільство*, 2024. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-1>.
3. Баженова С., Пологовська Ю., Канцур І. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-22>.
4. Володько О. В., Рогова Н. В., Куш Л. І. Готельно-ресторанний бізнес у воєнний час: поточний стан та глобальні тенденції. *Грааль науки*. 2023. №26. С. 42-45. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.002>.
5. Індустрія туризму й гостинності: сучасні виклики та перспективи : кол. моногр. / [І. М. Поворознюк., І. М. Кирилюк [та ін.]; за ред. І. М. Поворознюк; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2022. 173 с.
6. Кашук К. М., Мосійчук І. В., Саух І. В. Сучасні технології управління в готельно-ресторанному бізнесі: практики та інновації. *Бізнес-Інформ*. 2023. № 6. С. 93–99. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-6-93-99>.
7. Коваленко Л. Г. Мотивація персоналу підприємств готельно-ресторанного господарства. *Економіка та управління підприємствами*. 2018. № 16. С. 323–326. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/66.pdf>.
8. Кулик А. М., Бриндзя З. Ф., Спаяк Г. І. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в контексті оптимізації логістичних процесів. Міжнародний журнал. *Інтернаука. Економічні науки*. 2021. № 1(45). т. 1. С. 14–28.
9. Нагернюк Д., Коваленко Л. Формування конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. С. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-24>.
10. Постова В. В. Особливості управління конкурентоспроможністю підприємства на ринку ресторанних послуг. *Економіка та управління підприємствами*. 2023. № 82. С. 71-75. URL: http://bses.in.ua/journals/2023/82_2023/13.pdf.
11. Розвиток готельного і ресторанного бізнесу: виклики часу: тези доповідей наукової конференції здобувачів вищої освіти спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа (м. Полтава, 18 квітня 2024 року). Полтава : ПУЕТ, 2024. 186 с.
12. Семикіна М. В., Журило І. В., Бугаєва М. В. Торговельне та ресторанне підприємництво: методологія дослідження ефективності та соціальної відповідальності бізнесу. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2025. Вип. 1. С. 49-59. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/326073>.
13. Гуцалюк О. М., Бондар Ю. А., Томарева-Патлахова В. В. Соціально-економічна безпека персоналу в системі формування та розвитку кадрового потенціалу підприємства. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Освіта. Соціальні та поведінкові науки*. 2024. № 1 (12). С. 83-102. DOI: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.083>.

14. Гуцалюк О. М., Василенко В. А., Вірієнко І. С. Впровадження інноваційних технологій маркетингового менеджменту в інтеграційну діяльність корпоративних підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 1 (46). С. 118-123. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).118-123](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).118-123).

15. Гуцалюк О. М., Бондар Ю. А., Ремзіна Н. А. Розвиток сучасних технологій провадження діяльності підприємств готельно-ресторанного та туристичного бізнесу. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2024. № 4 (89). С. 231-246. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2024-4-231-246>.

16. Hutsaliuk O., Bondar Yu., Zhurylo I., Dub V. Economic strategizing and integration management of hotel and restaurant business enterprises in the hospitality industry system. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. № 4 (78). Р. 82-90. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-4\(78\)-82-90](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-4(78)-82-90).

References

1. Abramova, A. H. (2022). Suchasni trendy ta perspektyvy rozvytku hoteliv dlia vidpochynku ta likuvannya [Modern trends and development prospects of hotels for recreation and treatment]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 39. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-75> [in Ukrainian].
2. Albeshchenko, O., Rohova, N., Onishchenko, O. (2024). Dosvid rozvynenykh krain u vprovadzhenni innovatsiinykh pidkholdiv v hotelno-restoranni biznes [Experience of developed countries in implementing innovative approaches in hotel and restaurant business]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-1> [in Ukrainian].
3. Bazhenova, S., Polohovska, Yu., Katsur, I. (2022). Rozvytok hotelno-restorannoho biznesu v umovakh sohodennia [Development of hotel and restaurant business under current conditions]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-22> [in Ukrainian].
4. Volodko, O. V., Rohova, N. V., Kushch, L. I. (2023). Hotelno-restoranni biznes u voiennyi chas: potochnyi stan ta hlobalni tendentsii [Hotel and restaurant business in wartime: current state and global trends]. *Hraal nauky – Grail of Science*, 26, pp. 42–45. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.002> [in Ukrainian].
5. Povorozniuk, I. M., Kyryliuk, I. M. et al. (Eds.). (2022). Industriia turizmu i hostynnosti: suchasni vyklyky ta perspektyvy [Tourism and hospitality industry: current challenges and prospects]. Uman, Vizavi. 173 p. [in Ukrainian].
6. Kashchuk, K. M., Mosiichuk, I. V., Saukh, I. V. (2023). Suchasni tekhnologii upravlinnia v hotelno-restorannomu biznesi: praktyky ta innovatsii [Modern management technologies in the hotel and restaurant business: practices and innovations]. *Biznes-Inform – Business Inform*, 6, 93–99. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-6-93-99> [in Ukrainian].
7. Kovalenko, L. H. (2018). Motyvatsiia personalu pidpriemstv hotelno-restorannoho hospodarstva [Motivation of personnel of hotel and restaurant enterprises]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy – Economics and Enterprise Management*, 16, pp. 323–326. Retrieved from <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/66.pdf> [in Ukrainian].
8. Kulyk, A. M., Bryndzia, Z. F., Spiak, H. I. (2021). Rozvytok hotelno-restorannoho biznesu v konteksti optymizatsii lohistychnykh protsesiv [Development of the hotel and restaurant business in the context of optimizing logistics processes]. *Internauka. Ekonomichni nauky – Internauka. Economic Sciences*, 1(45), pp. 14–28 [in Ukrainian].
9. Naherniuk, D., Kovalenko, L. (2021). Formuvannia konkurentospromozhnosti pidpriemstv restorannoho hospodarstva [Formation of competitiveness of restaurant enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, 31, pp. 1–6. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-24> [in Ukrainian].
10. Postova, V. V. (2023). Osoblyvosti upravlinnia konkurentospromozhnosti pidpriemstva na rynku restorannykh posluh [Features of managing enterprise competitiveness in the restaurant services market]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy – Economics and Enterprise Management*, 82, pp. 71–75. Retrieved from http://bes.in.ua/journals/2023/82_2023/13.pdf [in Ukrainian].
11. Rozvytok hotelnoho i restorannoho biznesu: vyklyky chasu [Development of hotel and restaurant business: challenges of time]. *Proceedings of the scientific conference of higher education applicants, specialty 241 Hotel and Restaurant Business* (Poltava, April 18, 2024). (2024). Poltava, PUET. 186 p. [in Ukrainian].
12. Semykina, M. V., Zhurylo, I. V., Buhaieva, M. V. (2025). Torhovelne ta restoranne pidpriemnytstvo: metodolohiia doslidzhennia efektyvnosti ta sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu [Trade and restaurant entrepreneurship: methodology for evaluating business efficiency and social responsibility]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu “Kharkivskiy politekhnichnyi instytut” (ekonomichni nauky) – Bulletin of the National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute” (Economic Sciences)*, 1, pp. 49–59. Retrieved from <http://es.khpi.edu.ua/article/view/326073> [in Ukrainian].
13. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Yu. A., Tomareva-Patlakhova, V. V. (2024). Sotsialno-ekonomichna bezpeka personalu v systemi formuvannia ta rozvytku kadrovoho potentsialu pidpriemstva [Socio-economic security of personnel in the system of forming and developing the human resources of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Sivershchyny. Seriya: Osvita. Sotsialni ta povedinkovi nauky – Scientific Bulletin of Sivershchyna. Series: Education. Social and Behavioral Sciences*, 1(12), pp. 83–102. DOI: <https://doi.org/10.32755/sjeducation.2024.01.083> [in Ukrainian].
14. Hutsaliuk, O. M., Vasylenko, V. A., Viriienko, I. S. (2024). Vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnologii marketynhovoho menedzhmentu v inteiratsiinu diialnist korporatyvnykh pidpriemstv [Implementation of innovative marketing management technologies in the integration activities of corporate enterprises]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1(46), pp. 118–123. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1\(46\).118-123](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.1(46).118-123) [in Ukrainian].
15. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Yu. A., Remzina, N. A. (2024). Rozvytok suchasnykh tekhnologii provadzhennia diialnosti pidpriemstv hotelno-restorannoho ta turytychnoho biznesu [Development of modern technologies for operating hotel, restaurant, and tourism business enterprises]. *Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti – Development of Management and Economic Methods in Transport*, 4(89), pp. 231–246. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2024-4-231-246> [in Ukrainian].
16. Hutsaliuk, O., Bondar, Yu., Zhurylo, I., Dub, V. (2024). Economic strategizing and integration management of hotel and restaurant business enterprises in the hospitality industry system. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 4(78), pp. 82–90. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-4\(78\)-82-90](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-4(78)-82-90).

Семикіна М. В. Методологія сучасних наукових досліджень розвитку готельно-ресторанної справи: виклики, загрози, перспективи

Стаття присвячена дослідженню методологічних підходів до аналізу сучасних викликів, загроз та перспектив розвитку готельно-ресторанної справи (ГРС) у контексті глобальних трансформацій і воєнних реалій України. Розкрито сутність та

багатогранність ГРС як об'єкту наукового дослідження, що охоплює не лише матеріальні аспекти надання послуг (розміщення та харчування), але й значну сферу нематеріальних складових, пов'язаних з емоційним досвідом споживачів, атмосферою закладів та якістю міжособистісної взаємодії.

Класифіковано ключові глобальні виклики та загрози, що впливають на розвиток ГРС, серед яких технологічні зміни, зростання вимог до сталого розвитку, геополітична нестабільність, кадрові загрози та ін. Особливу увагу приділено аналізу специфічних проблем та загроз, з якими стикається українська готельно-ресторанна індустрія в умовах воєнної агресії, включаючи руйнування інфраструктури, міграцію трудових ресурсів та обмеження споживчого попиту. Результати дослідження підкреслили практичну потребу оновлення методології наукових досліджень ГРС, принципова відмінність якої полягає у доповненні традиційних наукових принципів гнучкістю, міждисциплінарністю, технологічною інтеграцією та практичною орієнтованістю.

Обґрунтовано низку сучасних методологічних підходів, що базуються на активному використанні цифрових технологій, аналізі великих даних, штучному інтелекті, інтернеті речей та інших інноваційних інструментах. Визначено перспективні напрями розвитку методології наукових досліджень готельно-ресторанної справи в Україні на основі аналізу сучасних викликів та загроз, з акцентом на гнучкість, локалізацію інструментів та інтеграцію в європейський науковий простір. Серед них запропоновано використання цифрових платформ для відбудови інфраструктури, інтеграцію «зелених» технологій, адаптацію європейського досвіду екологічної, соціальної та управлінської відповідальності, розвиток туристичних кластерів, акцентування уваги на соціальній ролі ГРС.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, методологія, наукові дослідження, методологічні підходи, виклики, загрози, перспективи, міждисциплінарність, цифрові технології, сфера гостинності.

Semykina M. Methodology of Modern Scientific Research in Hospitality and Restaurant Industry Development: Challenges, Threats, Perspectives

The article explores methodological approaches to analyzing contemporary challenges, threats, and prospects for the development of the hospitality and restaurant industry (HRI) within the context of global transformations and Ukraine's wartime realities. It reveals the essence and multifaceted nature of HRI as an object of scientific research, encompassing not only the material aspects of service provision (accommodation and catering) but also significant non-material components related to consumers' emotional experiences, the ambiance of establishments, and the quality of interpersonal interactions.

Key global challenges and threats impacting HRI development are classified, including technological shifts, growing demands for sustainable development, geopolitical instability, workforce shortages, and others. Special attention is given to the analysis of specific problems and threats faced by Ukraine's hospitality and restaurant industry under military aggression, such as infrastructure destruction, labor migration, and constrained consumer demand. The study underscores the practical necessity of updating the methodology for HRI research, emphasizing its fundamental distinction: augmenting traditional scientific principles with flexibility, interdisciplinarity, technological integration, and practical orientation. A range of contemporary methodological approaches is identified and substantiated, grounded in the active use of digital technologies, big data analytics, artificial intelligence (AI), the Internet of Things (IoT), and other innovative tools.

Prospective directions for advancing the methodology of HRI research in Ukraine are outlined, focusing on adaptability, localization of tools, and integration into the European scientific sphere. Proposed strategies include leveraging digital platforms for infrastructure restoration, adopting green technologies, adapting European best practices in environmental, social, and governance (ESG) responsibility, developing tourist clusters, and emphasizing the social role of HRI.

Keywords: hospitality and restaurant industry, methodology, scientific research, methodological approaches, challenges, threats, prospects, interdisciplinarity, digital technologies, hospitality sector.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2025
Рецензовано: 14.03.2025